

**KUNGÄLVS
KOMMUN**

Plan för att motverka våldsbejakande extremism

Plan

Diarie-/dokumentnummer: KS2023/1706
Beslut: 2023-10-18 KS §268/2023
Beredande politiskt organ: Kommunstyrelsen
Ersätter tidigare beslut KS2019/1834
Giltighetstid: 2024-01-01 t.o.m. 2027-12-31
Dokumentansvarig: Säkerhetschef
Senast uppdaterad av: Johanna Axerud

Innehållsförteckning

1. Inledning	3
2. Relation till andra styrdokument	3
3. Syfte	3
4. Mål och viljeinriktning	4
5. Definition av begrepp	4
Våldsbejakande extremism	4
Våldsbejakande högerextrema miljön	4
Våldsbejakande vänsterextrema miljön	5
Våldsbejakande islamistisk miljö	5
Radikalisering	5
6. Nulägesanalys	5
Våldsbejakande högerextrema miljön	5
Våldsbejakande vänsterextrema miljön	5
Våldsbejakande islamistisk miljö	6
7. Organisation och ansvar	6
Trygg i-arbetet	6
EST – Effektiv samordning för trygghet	6
Skolans demokratiuppdrag	6
Socialtjänst	6
SSPF 6	
Samverkansgrupp mot våldsbejakande extremism	6
Lokal samordnare mot våldsbejakande extremism	7
8. Informationsdelning i samverkansgrupp	7
Utlämnande av uppgifter till polis	7
Anmälan till socialtjänst	8
Bredda arbetsgrupp och säkerhetsställa samverkan kring lägesbild	9
Utbildning om våldsbejakande extremism	9
Erbjuda och informera om stöd som finns och erbjuds	9
10. Externa stödjande partners	9
Center mot våldsbejakande extremism	9
Rädda barnen	9
11. Levandegöra	10
12. Uppföljning	10

1. Inledning

Plan för att motverka våldsbejakande extremism tydliggör Kungälv kommunens förebyggande förhållningssätt i arbetet med att motverka våldsbejakande extremism. Planen utgår från befintliga uppdrag och samverkansforum med interna verksamheter inom kommunen, samt externa aktörer som polisen, näringsliv och civilsamhälle.

Kommunens möjlighet att motverka att unga människor dras till våldsbejakande extremism är att arbeta förebyggande. De yrkesgrupper i kommunen som i första hand kan komma i kontakt med personer som sympatiserar med våldsbejakande extremism är socialsekreterare, lärare, skolsköterskor, ungdomsledare och fältassistenter. Det är också främst inom dessa områden som det förebyggande arbetet måste ske.

2. Relation till andra styrdokument

Det har publicerats en rad nationella dokument som på olika sätt beskriver hur Sverige ska arbeta mot våldsbejakande extremism och främja demokratin. I samtliga dokument pekas kommuner ut som en viktig part i arbetet.

Nationella styrdokument

- Den svenska strategin mot terrorism (*Regeringens skrivelse 2014/15:146*)
- Handlingsplan för att värna demokratin mot våldsbejakande extremism (*Regeringens skrivelse 2011/12:44*)
- Nationell strategi mot våldsbejakande extremism (*Regeringen Ku2016/01651/D*)
- Åtgärder för att göra samhället mer motståndskraftigt mot våldsbejakande extremism (*Regeringens skrivelse 2011/12:44*)
- Lag (2023:196) om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete
- "Våldsbejakande extremism - Ett utbildningsmaterial för socialtjänstens arbete med barn och unga vuxna" (*Socialstyrelsen*)
- Läroplan för grundskolan samt för förskoleklassen och fritidshemmet (*Skolverket*)
- Läroplan för gymnasieskolan (*Skolverket*)

Styrdokument lokalt

- Program för social hållbarhet- ökat innanförskap
- Plan Trygg i Kungälv
- Riktlinje för Säkerhet och trygghet
- Hedersrelaterat våld och förtryck - En samverkan mellan förskola, skola och socialtjänst
- Riktlinjer för hat och hot och våld mot förtroendevalda

Aktiviteter inom området för förvaltningen att arbeta med ligger i Plan Trygg i Kungälv. Plan Trygg i Kungälv sträcker sig fram till 2027 och antas av Kommunstyrelsen.

3. Syfte

Syftet med handlingsplanen är att:

- öka kunskapen om begreppet våldsbejakande extremism
- beskriva hur kommunen är organiserad i arbetet mot våldsbejakande extremism
- synliggöra inom vilka områden kommunen arbetar för att förebygga våldsbejakande extremism
- visa på vikten av att agera och reagera tidigt
- ge redskap som ökar individens möjlighet att själv påverka utvecklingen

4. Mål och viljeinriktning

Det övergripande målet med handlingsplanen är att värna och stärka demokratin och att därmed göra kommunen mer motståndskraftigt mot våldsbejakande extremism. Det förutsätter ett långsiktigt arbete för att öka den demokratiska medvetenheten och insatser för att förebygga uppkomsten av våldsbejakande extremistmiljöer:

- upptäcka och förebygga att individer lockas till våldsbejakande extremistiska miljöer och att motverka att dessa rörelser får förankring och breder ut sig i Kungälv kommun
- identifiera tydliga strukturer för hur arbetet kring våldsbejakande extremism ska bedrivas inom kommunens ansvarsområden
- höja kunskapsnivån kring vårt samhälles grundläggande värderingar, vilket i sin tur skapar en tryggare vardag för kommunens invånare

5. Definition av begrepp

Följande begrepp och uppdelningar av våldsbejakande extremism-miljöer i Sverige är definierade av Center mot våldsbejakande extremism¹.

Våldsbejakande extremism

Våldsbejakande extremism är ett samlingsbegrepp för rörelser, ideologier eller miljöer som inte accepterar en demokratisk samhällsordning och som främjar våld för att uppnå ett ideologiskt eller politiskt mål. Det kan till exempel röra sig om att med våld hindra andras demonstrations- och åsiktsfrihet, hot och våld mot meningsmotståndare eller hatbrott. Det är dock värt att påpeka att våldsbejakande extremister inte alltid tar till fysiskt våld. De kan även ägna sig åt psykologiska våldshandlingar som olaga hot eller otillåten påverkan.

Det är inte förbjudet att ha våldsbejakande extremistiska åsikter. Däremot är det inte tillåtet att ta till våld eller andra brottsliga handlingar för att agera utefter ideologin.

I Sverige har Säkerhetspolisen pekat ut tre våldsbejakande extremistmiljöer²:

- Den högerextrema miljön, tidigare kallad vit makt-miljön.
- Den vänsterextrema miljön, tidigare kallad autonoma miljön.
- Den våldsbejakande islamistiska miljön.

Utöver det finns det ensamagerande extremister som motiveras och inspireras till våldshandlingar av olika ideologier. Dessa individer behöver inte nödvändigtvis tillhöra ovan nämnda grupper eller nätverk.

Våldsbejakande högerextrema miljön

Tidigare kallades denna miljö för vit makt-miljön eftersom det var den mest framträdande delen. Idag råder en större mångfald när det kommer till inriktningar, grupper och ideologier, även om frågan kring den vita rasen fortfarande dominerar.

Den våldsbejakande högerextrema miljön utgör (tillsammans med den våldsbejakande islamistiska miljön) det största terrorhotet i Sverige. Hotet kommer både från grupper och individer. Sedan 2010-talet har flera dödliga terrorattentat utförts av ensamagerande gärningspersoner som inspirerats av högerextrema idéer. Våldsbejakande högerextremisters vanligaste måltavlor är muslimer, judar, invandrare, HBTQI-personer, politiker och tjänstepersoner.

Flera högerextrema extremister och terrorister har utvecklat sina idéer i internetforum. Internets ökade betydelse inom den våldsbejakande högerextrema miljön har medfört att miljön blivit mer internationell.

¹ Center mot våldsbejakande extremism, Våldsbejakande extremism, <https://cve.se/valdsbejakandeextremism.4.2f4ed3a21806a388a2fc28.html>

² Säkerhetspolisen, Våldsbejakande extremism <https://sakerhetspolisen.se/hoten-mot-sverige/terrorism-och-extremism/valdsbejakande-extremism.html>

Våldsbejakande vänsterextrema miljön

Våldsbejakande vänsterextremister ser högerextremister, staten och kapitalismen som sina huvudfiender. Det handlar inte enbart om att vara emot högerextrema grupper, utan också företag, politiker och myndigheter. De visar oftast upp sig genom hot om våldsamma upplopp och kravaller, trakasserier, otillåten påverkan, kartläggning och olaga hot mot meningsmotståndare, politiker och företagsledare.

Våldsbejakande islamistisk miljö

Våldsbejakande islamistisk extremism är ett samlingsbegrepp för grupper och aktörer som vill ersätta demokratin med ett styre som grundas på hårdföra och bokstavliga uttolkningar av islam. Den våldsbejakande islamistiska miljön är idag den största miljön i Sverige, sett till antal individer. Till skillnad från de våldsbejakande högerextrema- och vänsterextrema miljöerna som båda syns i offentligheten, agerar den våldsbejakande islamistiska miljön mer i det fördolda. De organiserar sig sällan i vanliga partier eller föreningar. Istället består miljön främst av lösa nätverk av vänner, bekanta eller släktingar som delar åsikter. Den mest sannolika måltavlan för våldsbejakande islamistiska terrorattentat är den breda allmänheten, men även grupper som judar och HBTQI-personer kan vara måltavlor.

Radikalisering

Begreppet våldsbejakande radikalisering syftar här på processen då en person eller grupp börjar bejaka våld i politiskt eller ideologiskt syfte. Radikaliseringsprocessen är ofta komplex och kan ske samtidigt på både individ-, grupp- och samhällsnivå.

Säkerhetspolisen har uppmärksammat att våldsbejakande och icke-våldsbejakande extremister låter alltmer lika varandra. Det kan därför vara svårt att avgöra vem som kan komma att ta till våld och vem som "bara tycker". Det gör det viktigt att känna till vilka faktorer som kan leda till att någon kan tänka sig att utöva eller rättfärdiga ideologiskt motiverad brottslighet – och vad som kan bidra till att den inte radikaliseras.

6. Nulägesanalys

I Kungälv kommun verkar, bor och vistas det personer och grupperingar från alla dessa miljöer. Inom kommunens gränser finns även individer, grupper och miljöer som tydligt tar avstånd från demokratiska grundvärderingar och principen om människors lika värde.

Våldsbejakande högerextrema miljön

I Kungälv kommun har nordiska motståndsrörelsen (NMR) ett av sina befästa områden. I Sverige är NMR uppdelat i åtta geografiska zoner som också benämns som "nästen". NMRs medlemmar i Kungälv ingår i Näste 2 som samlar aktiva medlemmar i Västra Götaland och Halland. Näste 2 har anordnat en mängd aktioner i Kungälv, vid några tillfällen har de genomförts tillsammans med medlemmar från riksorganisationen. Aktionerna innefattar bland annat en större första maj-demonstration i Kungälv 2019, där cirka 300 NMR-sympatisörer drabbade samman med 500 motdemonstranter. Efter 2019 har NMR varit mindre aktiva i Kungälv och det sägs att det blivit interna splittringar, med utbrytare som lämnat.

Våldsbejakande vänsterextrema miljön

Det är en svår miljö att kartlägga eftersom de ofta organiserar sig i lösa nätverk, tillfälliga kampanjer och projekt. I nuläget är det mest välkända och aktiva nätverket Antifascistisk Aktion (AFA). De visar oftast upp sig genom hot om våldsamma upplopp och kravaller, trakasserier, otillåten påverkan, kartläggning och olaga hot mot meningsmotståndare, politiker och företagsledare.

Våldsbejakande islamistisk miljö

I Kungälv har vi historiskt sett haft grupperingar som tillhört en våldsbejakande islamistisk miljö. Ett fåtal reste i ett tidigt skede till konfliktområden, några har återvänt och några har också dött i strider.

7. Organisation och ansvar

Arbetet mot våldsbejakande extremism ska i första hand utföras i ordinarie verksamhet och i den samverkansform som gäller för Kungälv kommun trygghetsfrämjande och brottsförebyggande arbete.

Trygg i-arbetet

Kommunen har skrivit under en samverkansöverenskommelse med lokalpolisområde Kungälv/Ale. Samverkansöverenskommelsen utgår från "Trygg i"-modellen vilket innebär en fördjupad och mer strukturerad samverkan på bred front utifrån en gemensam lokal lägesbild. Trygg i Kungälv har som mål att öka tryggheten, minska brottsligheten och att öka förtroendet i samhället.

EST – Effektiv samordning för trygghet

Kommunens brottsförebyggande och trygghetsskapande arbete bygger på samverkan med samtliga sektorer i kommunen, polis, andra myndigheter, näringsliv, lokala aktörer och civilsamhället. Ett etablerat nätverk som arbetar utifrån EST-modellen (Effektiv samordning för trygghet) ses varannan vecka och lägger samman varje parts lägesbild. Syftet med nätverket är att se över problembilder, orsaker och komma fram till åtgärder. Utvecklingen av lokal våldsbejakande extremism följs kontinuerligt upp i detta nätverk.

Skolans demokratiuppdrag

Grundskolans och gymnasieskolans läroplan innehåller flera mål med direkt bäring på demokratin. Skolan ska till exempel ansvara för att varje elev efter genomgången grundskola har fått kunskaper om samhällets lagar och normer, mänskliga rättigheter och demokratiska värderingar i skolan och i samhället. Skolans mål är att varje elev har kunskap om demokratins principer och utvecklar sin förmåga att arbeta utifrån demokratiska värderingar.

Socialtjänst

Socialtjänsten spelar en viktig roll både för att förhindra rekrytering till våldsbejakande extremism och genom stödjande insatser för de som vill hoppa av. På kommunens hemsida finns information om vart man kan vända sig för stöd och hjälp. Stödet som erbjuds hanteras utifrån individers enskilda behov.

SSPF

SSPF står för "skola-socialtjänst-polis-fritid" och är ett samverkansforum som hanterar individärenden i målgruppen 10-18 år. I kommunen finns en SSPF-styrgrupp, en SSPF-arbetsgrupp, en SSPF-koordinator samt lokala SSPF-forum för varje högstadieskola plus ett på en låg-mellanstadieskola. SSPF ska utgöra grunden även för arbetet mot våldsbejakande extremism på individnivå, inom ramen för åldern 10-18 år.

Samverkansgrupp mot våldsbejakande extremism

I kommunen finns en samverkansgrupp mot våldsbejakande extremism. Gruppen sammankallas två gånger per termin av säkerhetsamordnare med ansvar att samordna arbetet i att motverka våldsbejakande extremism. I gruppen ingår Säkerhetsenheten, polisen, Trygga ungdomsmiljöer, Socialtjänst och SSPF-koordinator.

Gruppens uppdrag är att:

- Stärka gemensam kompetens inom området
- Rådgivande funktion för samtliga medarbetare och förtroendevalda
- Utbyta lägesbilder

- Uppdatera information och vad som sker inom respektive verksamhetsområde
- Årligen ta fram ett gemensamt årshjul och aktivitetsplan

Lokal samordnare mot våldsbejakande extremism

I kommunen finns enligt lag en säkerhetssamordnare med ansvar att samordna det brottsförebyggande arbetet och det är densammes ansvar att inkludera samordningen av arbetet mot våldsbejakande extremism i sitt uppdrag.

- Ansvara för lägesbilden

Många olika aktörer bidrar till den lokala lägesbilden över förekomsten av problematik med våldsbejakande extremism men ansvaret ligger hos samordnaren.

- Utgör en kontaktpunkt

Den lokala samordnaren utgör kommunens kontaktpunkt gentemot andra myndigheter och kommunala verksamheter för frågor som rör våldsbejakande extremism.

- Sammankalla relevanta aktörer

Samordna samverkansgrupp mot våldsbejakande extremism samt sammankalla relevanta aktörer vid behov.

- Omvärldsbevakning

Omvärldsbevakning utgör en viktig del av lägesbilden gällande våldsbejakande extremism. Samordnaren håller sig uppdaterad på utvecklingen som en del av den sammantagna lägesbilden. Omvärldsbevakning kan innebära att följa frågan i såväl traditionella som i sociala medier.

- Kommunikation

Samordnaren en central aktör i kommunens interna och externa kommunikation om våldsbejakande extremism. Samordnaren ansvarar för att hemsidan uppdateras och att medarbetare samt invånarna i Kungälv kommun hålls informerade.

- Utbilda och sprida kunskap

En del i stödet till kommunens övriga verksamheter är att bistå med kunskap, antingen genom att själv hålla utbildningar eller genom att arrangera och sammankalla till utbildningstillfällen med externa föreläsare.

8. Informationsdelning i samverkansgrupp

Flera aktörer arbetar med att motverka våldsbejakande extremism och kan komplettera varandras ansträngningar på olika sätt, både genom direkt samverkan och informationsdelning samt genom att ta del av andras kunskaper i frågan.

Verksamheter som inte har sekretess kring sina uppgifter kan dela fritt med andra myndigheter i en samverkansgrupp. Dock har de verksamheter inom en kommun som det är fråga om här sekretess för uppgifter om enskilda personer. Med samtycke från den enskilde vars uppgifter man delar, kan man tala fritt med varandra, och man kan alltid diskutera oidentifierade fall i en samverkansgrupp.

Myndigheter som exempelvis Polismyndigheten, Migrationsverket och skolan (utom elevhälsan), kan i samverkan använda sig av generalklausulen 10 kap. 27 § OSL, för att lämna uppgifter till en annan myndighet och diskutera ett individärende om intresset av att lämna uppgiften är större än intresset av att sekretesskydda uppgiften.

Utlämnande av uppgifter till polis

I vissa fall är det möjligt att lämna uppgifter till polis trots sekretessen utan att det är någon skyldighet.

- Enligt 10 kap. 18 a § OSL kan utlämnande av uppgifter ske till Polismyndigheten om det på grund av särskilda omständigheter finns risk för att en ungdom under 21 år kommer att utöva

brottslig verksamhet och uppgifter kan antas bidra till att förhindra det samt att det med hänsyn till planerade eller pågående insatser för den unge eller av andra särskilda skäl inte är olämpligt att uppgiften kommer ut.

- Vid behov kan också socialtjänsten enligt 10 kap. 2 § OSL meddela uppgifter till Polismyndigheten om en socialtjänst får kännedom om att en ungdom befinner sig i riskzonen för våldbejakande extremism och behöver Polismyndighetens hjälp. I de fallen sker socialtjänstens utlämnande för att socialtjänsten själva ska kunna bedriva sitt arbete med den unge.
- Uppgift kan lämnas till Polismyndigheten – även från socialtjänst och hälso- och sjukvård vid omedelbart polisiärt ingripande av någon under 18 år vid förhållanden som innebär överhängande och allvarlig risk för den unges hälsa eller utveckling eller om den unge påträffas precis när han eller hon begår brott (10 kap. 20 § OSL).

Den 1 augusti 2020 trädde nya lagrum i kraft i OSL som gör det möjligt för socialtjänsten att dela information med polis och säkerhetspolis i fall som rör terroristbrottslighet enligt Terroristbrottslagen (2022:666), samt för polisen att dela information i brottsförebyggande syfte med den kommunala socialtjänsten. Dessa nya lagrum är:

- 10 kap. 18b § OSL – informationsdelning från myndigheter inom socialtjänst (kommunala och statliga) till polis eller säkerhetspolis i syfte att förebygga terroristbrottslighet. Inte åldersspecifikt.
- 35 kap. 10 § OSL – informationsdelning från polis till kommunal socialtjänst för att förebygga terroristbrottslighet. Inte åldersspecifikt.
- 10 kap. 22a § OSL – informationsdelning från myndigheter inom socialtjänst (kommunala och statliga) till polis eller säkerhetspolis när terroristbrottslighet redan har begåtts. Inte åldersspecifikt.

Anmälan till socialtjänst

Samhället har ett långtgående ansvar för barn som far illa eller riskerar att fara illa. Enligt 14 kap. 1 § första stycket i socialtjänstlagen (SoL) är vissa myndigheter och yrkesverksamma skyldiga att genast anmäla till socialnämnden om de i sina verksamheter får kännedom om eller misstänker att ett barn far illa.

För aktörer som inte har en lagstadgad anmälningsplikt finns den allmänna rekommendationen i 14 kap. 1 c § SoL att var och en som får kännedom om eller misstänker att ett barn far illa bör anmäla det till socialtjänsten. Efter en anmälan är det socialnämnden som ska utreda barnets situation och bedöma behovet av skydd och stöd.

9. Aktiviteter från Plan Trygg i Kungälv

Motverka våldsbejakande extremism (VBE).	Bredda befintlig arbetsgrupp för fler kanaler till förbättrad lägesbild.	Stab
	Utveckla SSPF-forumet för att säkerhetsställa samverkan kring en uppdaterad lägesbild gällande VBE.	BoL, ToS
	Skapa utbildning i lärplattformen om VBE och befintligt stöd.	Stab
	Tillsammans med civilsamhället erbjuda och informera om stöd som finns för de som är drabbade av extremism, inklusive anhöriga.	Stab

Bredda arbetsgrupp och säkerhetsställa samverkan kring lägesbild

Ett arbete för att identifiera och stödja individer som riskerar att ansluta sig till extremistmiljöer kan inte avgränsas till en uppgift för några särskilda myndigheter eller samhällssektorer. För att kunna motverka våldsbejakande extremism måste myndigheter, kommuner, organisationer inom det civila samhället, näringslivet och andra relevanta aktörer samverka.

Utbildning om våldsbejakande extremism

Ett viktigt steg i arbetet med att förebygga våldsbejakande extremism är att skapa en medvetenhet och utbilda kommunens medarbetare. Vidare behöver medvetenheten om extremism stärkas även i civilsamhället, såsom idrottsklubbar och andra frivilligorganisationer.

Erbjuda och informera om stöd som finns och erbjuds

Genom informationsinsatser ska det tydliggöras var individer som är i riskzonen för att ansluta sig till extremistgrupper eller som vill lämna sådana miljöer och även anhöriga till personer som befinner sig i miljöer med våldsbejakande extremism kan vända sig vid oro. Detta utgörs av hänvisningar till såväl kommunala, regionala och nationella funktioner.

10. Externa stödjande partners

Center mot våldsbejakande extremism

Center mot våldsbejakande extremism utvecklar det kunskapsbaserade och sektorövergripande arbetet med att förebygga våldsbejakande extremism på nationell, regional och lokal nivå. Detta bland annat genom att ge behovsanpassat stöd till lokala aktörer, vara ett kunskapsnav och bidra till att skapa en högre grad av effektivitet och samordning i de förebyggande insatserna.

I dagsläget har CVE en stödfunktion som vänder sig till yrkesverksamma som behöver stöd i det förebyggande arbetet mot våldsbejakande extremism. Denna stödfunktion finns att tillgå på CVE:s webbplats.

Rädda barnen

Rädda barnen har en nationell stödtelefon som erbjuder professionellt samtalsstöd i frågor som rör hatbudskap och radikaliserings utifrån ett barnrättsperspektiv. Stödtelefonen är öppen för alla, oavsett ålder och var man bor. Man kan få stöd och rådgivning om man är orolig för någon i sin närhet eller om man befinner sig i en miljö man vill lämna.

11. Levandegöra

Plan för att motverka våldsbejakande extremism från befintliga uppdrag och samverkansforum med interna verksamheter inom kommunen, samt externa aktörer såsom polisen, näringsliv och civilsamhälle.

Aktiviteter inom området för förvaltningen att arbeta med ligger i Plan Trygg i Kungälv. Prioriterat är att tydliggöra inom förvaltningen vem som arbetar med respektive uppdrag och koordinera dessa.

Planen ska följas upp kontinuerligt för att tillse att realiseringen av insatserna sker enligt planering. Planen ska publiceras på kommunens hemsida tillsammans med övriga styrdokument.

12. Uppföljning

Kommunstyrelsen har det övergripande ansvaret gällande plan för att motverka våldsbejakande extremism och ska tillse att den är ändamålsenlig. Om det under perioden visar sig att planen behöver uppdateras ska behovet initieras till kommunstyrelsen.

Uppföljningen av aktiviteterna görs årligen inom ramen för plan Trygg i Kungälv. Plan Trygg i Kungälv ingår i program Social hållbarhet som är integrerat i Kungälvs kommuns uppföljning av Agenda 2030.